

YO'L HARAKATI ISHTIROKCHILARINING YO'L HARAKATI QOIDALARIGA RIOYA QILISH MADANIYATINI YUKSALTIRISH

Jalilov Abdunabijon Azamatovich

DXX "Temurbeklar maktabi"

harbiy-akademik litseyi yetakchi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Yo'l harakati ishtirokchilarining yo'l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini yuksaltirish haqida fikir yuritilgan.

Kalit so'zlar: Yo'l harakati xavfsizligi, svetofor, xaydovchilik savodxonligi, yo'l harakati ishtirokchilari, avtomobillar, yo'l tarmoqlari.

Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi avtomobil yo'l tarmoqlarida va avtotransport korxonalarida harakat xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan ishlarni asosan Transport vazirligiga qarashli turli korxonalar va tashkilotlar mulkchilik shaklidan qat'iy nazar, Ichki ishlar vazirligiga qarashli "Yo'l harakati xavfsizlik boshqarmalari" tomonidan amalga oshirilmoqda. E'tirof etish kerakki,

respublikamizdagi harakat xavfsizligini ta'minlash uchun faqatgina yuqoridagi tashkilotlar tomonidan olib boriladigan faoliyatlar yetarli emas.

Respublikada harakat xavfsizligini tubdan yaxshilash uchun xalqxo'jaligida mulkchilik shaklidan qat'iy nazar, faoliyat olib borayotgan barcha tashkilotlar yo'l harakat qonunida keltirilgan vazifalarni bajarishlari lozim. Shuningdek, fuqarolar yo'l harakati qatnashchilari - piyodalar sifatida yo'llarda harakatlanish qoidalariga to'liq rioya qilishlari kerak.

Bu boradagi ishlarning samaradorligini yuqori darajaga yetkazish maqsadida "Yo'llarda harakat xavfsizligini ta'minlash - umumxalq ishi" shiori ostida Respublikadagi barcha vazirliklar, qo'mitalar, kompaniyalar, konsernlar, uyushmalar, korxonalar, tashkilotlar, fondlar va firmalarda harakat xavfsizligini ta'minlash yuzasidan olib borilayotgan chora-tadbirlarni zamon talabi darajasidan kelib chiqqan holda, ilg'or chet davlatlar tajribalaridan keng foydalanilgan ravishda takomillashtirish darkor.

Ayrim chorrahalarda transport vositalari svetoforning 4-5 va undan ko'p sikllarini kutib turishlari natijasida ko'plab vaqtlarini yo'qotmoqdalar. Chorrahalarda transport vositalaridan ajralib chiqayotgan gazlardan ko'plab fuqarolar jabr ko'rmoqdalar. Yo'l harakati ishtirokchilarining harakat davomida vujudga keladigan munosabatlar ularning o'zaro ijtimoiy rivojlanish maxsuli sifatida namoyon bo'ladigan ma'lum tizim bilan xarakterlanadi. Yo'l harakati qatnashchilari yo'llarda harakatlanish jarayonida muntazam ravishda o'zaro munosabatlarga kirishib boradilar.

Ayrim hollarda bunday munsabatlarda Davlat yo'l harakati xavfsizligi xodimlari ham ishtirok etadilar. Afsuski, bunday munosabatlar hamisha ham yo'l harakati ishtirokchilari uchun ijobiy natija bermaydi. Yo'l-patrul xizmati xodimi tomonidan yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun ma'muriy jazo choralarini qo'llanishini ko'pgina yo'l harakati qoidalarini buzuvchilari to'g'ri talqin qilmaydilar. Buning sababi yo'llarda harakatlanish qoidalariga rioya

etilishi ustidan qat'iy nazorat olib borilmasa, yo'l-transport xodisalari sodir bo'lish ehtimolligini yanada oshishi mumkinligini ular to'g'ri tushinib yetmaslikdandir.

Ayniqsa, bugungi kunda bu masala yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Avtomobil yo'llarida transport vositalarining sonini ortib borishi natijasida avtomobillarni boshqarish ham murakkablashib bormoqda. Bugungi kunda magistral yo'llarda avtomobilni boshqarish jarayonida juda ko'plab murakkab vaziyatlarga duch kelinadi. Bunday vaziyatlarni bartaraf etish uchun esa, haydovchidan anchagina mahorat talab etiladi, ammo haydovchida bunday mahorat yetishmasa nima bo'ladi? O'z- o'zidan ravshanki yo'llarda avariya holati vujudga keladi. Bunday holat agar yo'l harakatining boshqa ishtirokchilar tomonidan o'z vaqtida bartaraf etilmasa yo'ltransport xodisasi vujudga kelishi muqarrar bo'ladi. Yo'l harakati xavfsizligini yanada oshirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksiga tegishli o'zgartirishlar kiritib, yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun javobgarlik kuchaytirildi. Shu bilan bir qatorda "Yo'l harakati xavfsizligi to'g'risida"gi qonunning yangi tahriri qabul qilindi. Bu me'yoriy hujjatlar yo'l harakati xavfsizligini oshirish, yo'llarda harakat ishtirokchilarini xavf-xatarsiz harakatlanishlarini ta'minlashga qaratilgandir. Bundan tashqari, bugungi kunda yo'l harakatini nazorat qilish jarayoniga axborot kommunikatsion texnologiyalar keng miqiyosda joriy etilib borilmoqda.

Endilikda, yo'l harakati qoidalarini buzilish faktlari maxsus kameralar orqali hisobga olinadi va boshqaruv markaziga yuboriladi. U yerda bu ma'lumotlar qayta ishlanib, qoidabuzarning adresiga yo'l harakati qoidasini buzganligi uchun to'lanadigan jarima miqdori qayd etilgan xabarnoma yuboriladi. Belgilangan muddatda jarima to'lanmasa, unga yana foyiz qo'shib boradi. Bu yo'llarimizdagi transport vositalarining harakatlanish xavfsizligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi shubhasiz.

Shuni ta'kidlash o'rinliki, ma'muriy javobgarlikni kuchaytirish orqali yo'llarimizda xavfsiz harakatlanishni ta'minlash qiyin. Buning sababi shundan iboratki, avtomobil yo'lining barcha joylariga kuzatuv kameralarini o'rnatib bo'lmaydi, shuningdek yo'l-patrol xizmati xodimlari ham yo'l harakatining barcha jarayonlarini bir vaqtning o'zida kuzatib turish imkoniga ega emaslar. Shu boisdan yo'l harakati xavfsizligini yuqori darajada ta'minlash uchun yo'l harakatining har bir ishtirokchisining huquqiy madaniyatini oshirish zarur.

Buning uchun yo'l harakatining har bir ishtirokchisi yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash unga bevosita bog'liq ekanligini xis qilishi, yo'l harakati qoidalarini buzishi orqali u harakatning boshqa ishtirokchilariga xavf tug'dirayotganligini his qilishi, yo'llarda harakatlanish jarayoniga ongli yondoshishi lozim. Yo'l harakati qatnashchilarining huquqiy madaniyatini oshirish uchun keng qamrovli amaliy ishlarni olib borish lozim.

Dastavval bu soha uchun mus'ul bo'lgan mutaxassislarning bu sohadagi bilim darajasini yanada oshirish kerak bo'ladi. Bugungi kunda mutaxassislar va haydovchilarni tayyorlash o'quv dasturlarida ham bu masalaga jiddiy e'tibor qaratilmagan.

Xulosa o'rnida yo'l harakati qatnashchilarining madaniyatini oshirish uchun dastavval ularning xaydovchilik savodxonliklarini oshirish talab etiladi. Buning uchun yo'l harakatining har bir ishtirokchisini yoshligidan boshlab shakllantirib borish lozim.

ADABIYOTLAR:

1. Ilyuxin F. V. Dorojnaya etika. -M: Transport, 1988-79 s.
2. Lukyanov V. V. Bezopasnost dorojnogo dvijeniya. – M. Transport, 2002 – 262 s.
3. Usmanova M.N., Turgunboev T.T., Madaminov I.Q. Yo'l-transport hodisalarida yevroprotokolni qo'llash. Journal of new century innovations. -4, 2023- yil.
4. Usmanova M.N., Raxmat B.A., Isaxanov U.I. Piyodalarni bosib ketish hodisalari ekspertizasi umumiy uslubiyati. Vol. 26 No. 3 (2023): Journal of new century innovations | www.newjournal.org | Volume-26 | Issue-3. -5, 2023-yil.
5. Usmanova M.N., Ismailova D.Sh. Yo'l harakatini tashkil etish yo'nalishini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning ob'ektiv zaruriyati. Development and innovation scientific online journal. -4, 2022-yil. [https:// doi. Org / 10.5281 / zenodo. 7294909](https://doi.org/10.5281/zenodo.7294909)
6. Integratsiya vysshego uchebnogo zavedeniya i predpriyatiya pri podgotovki specialistov po bezopasnosti dvijeniya